

הקדמה למורה

פרויקט "[פנים. יום. זיכרון.](#)" הוא מיזם אומנותי שמנציח זיכרונות מחייהם של נופלים באמצעות סרטי אנימציה. רסיסי זיכרון, רגעים קטנים בחייהם של הנופלים, שחברים וקרובים של הנופלים בחרו לשתף, קמים לתחייה על המסך ומעניקים ליקיריהם נצח. בבסיס הפרויקט עומדת האמונה שהזיכרונות נושאים משמעות יותר מיום אחד בשנה.

בכל שנה אנו פונים ליוצרים צעירים בתחום האנימציה בבקשה להנציח רגעי מפגש וחסד בחיי הנופלים. היום הפרויקט מונה יותר מ-40 סרטים, ובכוונתנו לבסס מאגר זיכרונות וירטואלי ישראלי רחב ממדים. את כל הסרטים ומערכי השיעור, המתאימים למגוון שכבות גיל, אפשר למצוא באתר בית אבי חי, [בעמוד הפרויקט.](#)

לכבוד יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל ולנפגעי פעולות האיבה, יצרנו מערכי שיעור העוסקים בזיכרון ומותאמים לעבודה מקוונת המתאימה לימים אלה אשר אינם מאפשרים מפגשים פנים אל פנים. בשיעור, שאורכו 40 דקות, תוכלו למצוא שאלות המעוררות שיח ורעיונות אחרים לעיסוק בנושא.

אנו מאחלים לכם הצלחה וימים טובים,

צוות הפרויקט

פנים. יום. זיכרון.

לומדים וזוכרים

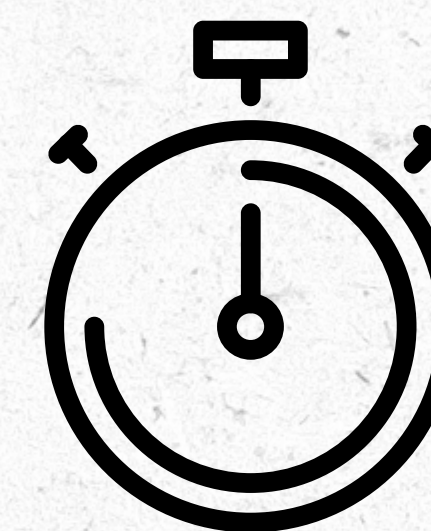
פנים. יום. זיכרון.

זיכרון ושכחה

במערך זה נעסוק ביחסי
הגומלין בין זיכרון ושכחה
במישור הפרטי והלאומי

<<<< מערך שיעור מקוון לתלמידי התיכון >>>>

זיכרון ושכחה מהלך השיעור

חלק שני (15 דקות)

- צפייה בסרט ודיון
- עבודה עם טקסט
- סיכום השיעור

חלק ראשון (25 דקות)

- צפייה בסרט ודיון
- משימת כתיבה אישית

סה"כ: 40 דק'

מהלך השיעור

פנים. יום. זיכרון.

זיכרון ושכחה

במערך זה נעסוק ביחסי
הגומלין בין זיכרון ושכחה
במישור הפרטי והלאומי

מהלך השיעור

על זיכרון ועל שכחה

לפני שנתחיל, נסו להיזכר בסיפור
שמשמר זיכרון משפחתי בעל משמעות.

* מי נמצא בו?

* מה מתרחש בו?

* מה הופך אותו לבעל משמעות?

* הערה למורים:

נצפה בשני סרטים העוסקים בזיכרון של אחים.
סביר להניח שחלק מתגובות התלמידים על גבי
"הלוח הלבן" יהדהדו את הסיפורים ואת הקשרים
במשפחותיהם. כדאי לנסות לקיים דיון כללי, ולא
אישי; זהו נושא עדין שיש לנהוג בו במשנה זהירות
ורגישות. הדיון בו, והדיון הווירטואלי הפומבי בפרט,
עלול להיות מורכב.

פנים. יום. זיכרון.

זיכרון ושכחה

במערך זה נעסוק ביחסי הגומלין בין זיכרון ושכחה במישור הפרטי והלאומי

חלק ראשון (25 דקות)

הנחיה לפני צפייה: הסרט שבו נצפה הוא סרט אנימציה לזכרה של טלי בן ארמון. הסרט משתמש באמצעי מבע קולנועיים רבים כדי להביע תחושות ולהעביר את הסיפור. שימו לב אליהם - זוויות "צילום", אור וחושך, מעברים ועוד. בתום הצפייה בחרו מילה או משפט קצר לתיאור תחושתכם במהלך הצפייה. האם הסרט הצליח לעורר בכם רגשות? כתבו מהם על "הלוח הלבן". הסאונד יישאר על מצב "השתק".

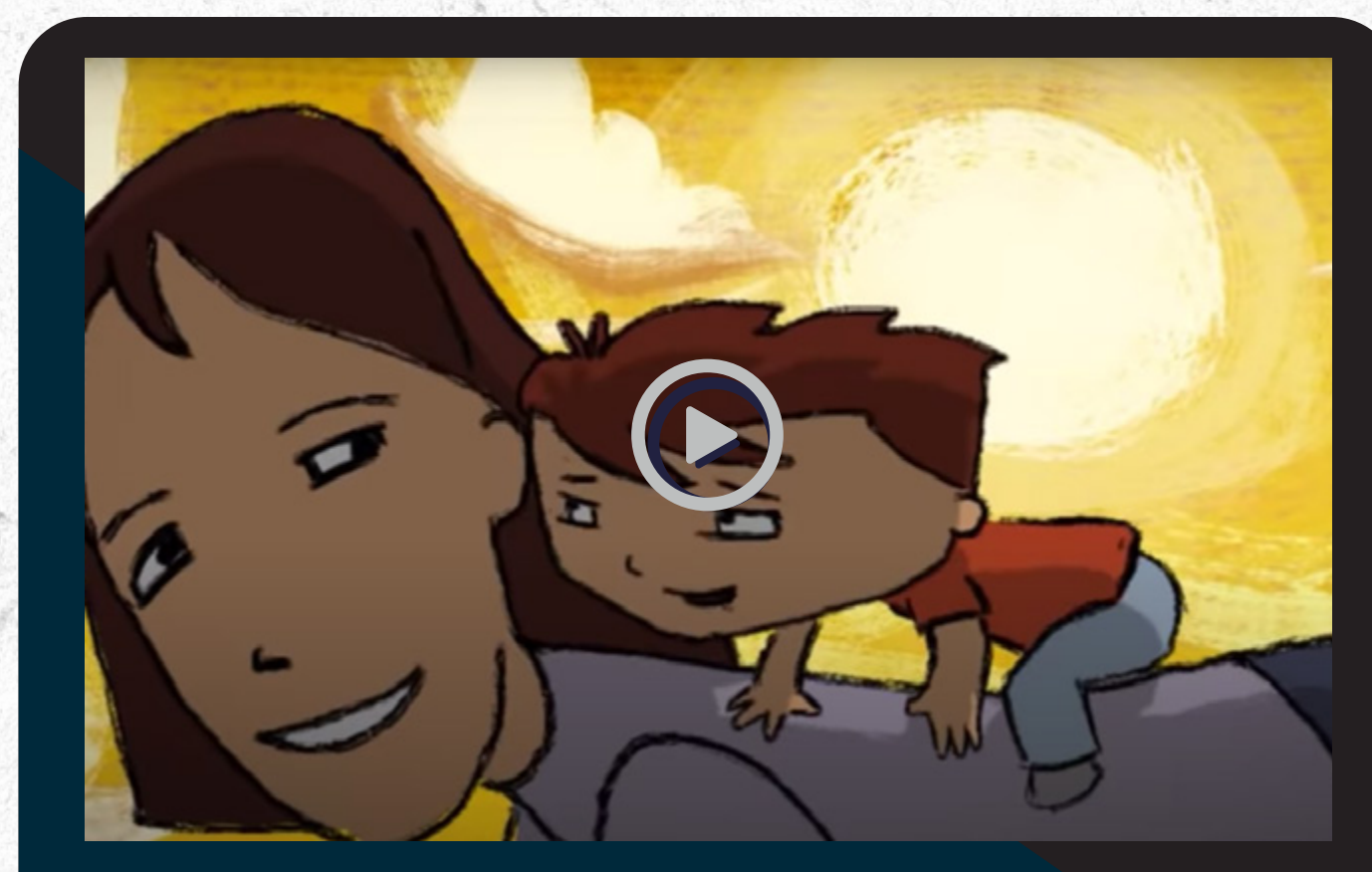
נצפה בסרט **"כשלאחותי צמחו כנפיים"**, לזכרה של טלי בן ארמון.

* למורה:

• מומלץ לקרוא עוד על טלי בן ארמון [בעמוד הפרויקט](#).

• על מנת למנוע "דיליי" בהקרנת הסרט, יש להוריד מראש את הסרט מיוטיוב למחשב.

* כדי לצפות יחד בסרט, מומלץ לשתף את המסך עם התלמידים ולהשתיק את שאר הקולות.

חלק ראשון | חלק שני

פנים. יום. זיכרון.

זיכרון ושכחה

במערך זה נעסוק ביחסי
הגומלין בין זיכרון ושכחה
במישור הפרטי והלאומי

לאחר הצפייה נפתח את הקול ואת המסך **לעיבוד משותף:**

- באיזה סיפור בחר גיל, אחיה של טלי, כדי לזכור ולהזכיר את אחותו?
- מה אנחנו לומדים על טלי מהסיפור שמוצג בסרט?
- מה מספר לנו גיל על עצמו דרך הסיפור?
- באילו אמצעי מבע קולנועיים השתמשו היוצרים כדי להדגיש את העלילה? במה השתמשו כדי להדגיש את דמותה של טלי?

פנים. יום. זיכרון.

זיכרון ושכחה

במערך זה נעסוק ביחסי
הגומלין בין זיכרון ושכחה
במישור הפרטי והלאומי

למורה

נעלה על המסך קטע (מתוך שירו של יהודה
עמיחי מופיע כנספח א'):

"ומי יזכר? ובמה משמרים זכרון?

במה משמרים בכלל בעולם,

משמרים במלח ובסכר,

בחם גבה ובהקפאה עמקה באטימה

מחלטה, ביבוש ובחניטה".

שאלה לדיון

• האם לדעתכם הסרט ישתמר בזיכרונכם? לו
הייתם קוראים על טלי, האם הייתם זוכרים
אותה טוב יותר? תנו את הדעת על המדיומים
השונים - הטקסט הכתוב והקולנוע - בהקשר
של הנצחה.

* מומלץ להפנות את התלמידים בתום השיעור
לקריאה נוספת על טלי [בעמוד הפרויקט](#).
ובאתר ["יזכר"](#).

פנים. יום. זיכרון.

זיכרון ושכחה

במערך זה נעסוק ביחסי
הגומלין בין זיכרון ושכחה
במישור הפרטי והלאומי

כעת נקרין את המשך השיר של עמיחי ובו
הצעתו ל"שימור זיכרון"

"אבל שמור הזכרון הטוב ביותר הוא
לשמרו בתוך השכחה שאף זכירה אחת
לא תוכל לעולם לחדר לתוכה ולהפריע את
מנוחת הנצח
של הזכרון."

(יהודה עמיחי, בתוך "פתוח סגור פתוח")

משימת כתיבה

עמיחי מתאר דרכים שונות לשימור
חומרים בעולם ותוהה מה משמר
זיכרון?

* נסחו לעצמכם פסקת המשך לשיר
ובה התייחסו לשאלת הפתיחה של
השיר:
איך או במה משמרים זיכרון?

פנים. יום. זיכרון.

זיכרון ושכחה

במערך זה נעסוק ביחסי
הגומלין בין זיכרון ושכחה
במישור הפרטי והלאומי

דיון משותף

- מה דעתכם על ההצעה של עמיחי?
- מדוע לדעתכם עמיחי עושה את החיבור בין השכחה לזיכרון?
- * השורות הללו לקוחות מתוך השיר "מי יזכור את הזוכרים".
מהסרט שראינו נזכור לא רק את שלי, אלא גם את גל אחיה,
הזוכר.

פנים. יום. זיכרון.

זיכרון ושכחה

במערך זה נעסוק ביחסי
הגומלין בין זיכרון ושכחה
במישור הפרטי והלאומי

חלק שני (15 דקות)

נצפה בסרט [כדור חוזר](#), לזכרם של יצחקי
רוזנפלד ומלאכי רוזנפלד (כדאי לא לומר
לפני הצפייה).

הנחיה לפני צפייה: שימו לב לשימור
הזיכרון השונה המוצג בסרט, שמסופר
בידי הדס. בתום הצפייה תתבקשו להביע
את תחושתכם על גבי "הלוח הלבן". נסו
הפעם לנסח משפט אישי על המפגש
שלכם עם הסיפור המשפחתי שמוצג
בסרט.

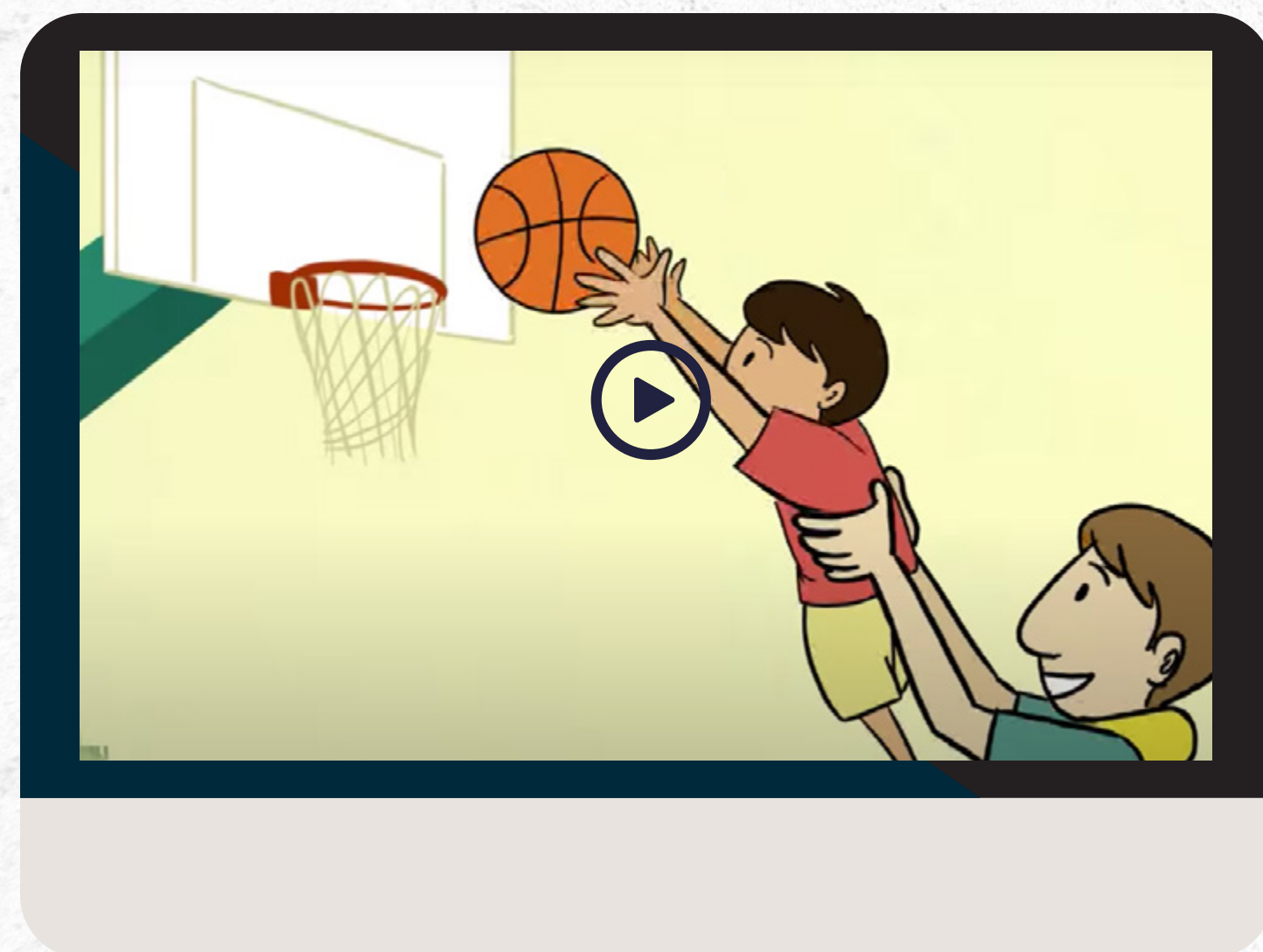

*** למורה:**

- מומלץ לקרוא עוד על יצחקי
רוזנפלד ועל מלאכי רוזנפלד

[בעמוד הפרויקט.](#)

- על מנת למנוע "דיליי" בהקרנת
הסרט, יש להוריד מראש את
הסרט מיוטיוב למחשב.

חלק ראשון | חלק שני

פנים. יום. זיכרון.

זיכרון ושכחה

במערך זה נעסוק ביחסי
הגומלין בין זיכרון ושכחה
במישור הפרטי והלאומי

נקודות לעיבוד משותף

- באיזה סיפור בחרה הדס, אחותם של יצחקי ומלאכי, כדי לזכור ולהזכיר את אחיה?
- מה אנחנו לומדים על יצחקי מהסיפור שמוצג בסרט?
- כיצד מלאכי משמר את זיכרון אחיו?
- כיצד בוחרת הדס לזכור? כיצד היא זוכרת כל אחד מאחיה?
- מה מספרת לנו הדס על עצמה דרך הסיפור שבחרה להציג?
- אילו תחושות עלו בכם במהלך הצפייה ב'משחק המשותף' של הדס ואחיה?

פנים. יום. זיכרון.

זיכרון ושכחה

במערך זה נעסוק ביחסי
הגומלין בין זיכרון ושכחה
במישור הפרטי והלאומי

חלק ראשון | חלק שני

שאלה לדיון

בסרט מונפש אפשר ליצור סיטואציה דמיונית.
מדוע לדעתכם בחרה האנימטורית להשתמש בדימוי
של משחק דמיוני משותף? מה לדעתכם הוא מסמל?

מומלץ להפנות את התלמידים
לקריאה נוספת על יצחקי ועל
מלאכי [באתר הפרויקט.](#)

פנים. יום. זיכרון.

זיכרון ושכחה

במערך זה נעסוק ביחסי
הגומלין בין זיכרון ושכחה
במישור הפרטי והלאומי

נקרא שיר נוסף של עמיחי:

שהר הזכרון יזכר במקומי,

זה תפקידו. שהגן לזכר יזכר,

שהרחוב על שם יזכר,

שהבנין הידוע יזכר,

שבית התפלה על שם אלהים יזכר,

שספר התורה המתגלגל יזכר,

שהיזכר יזכר. שהדגלים יזכרו,

התכריכים הצבעוניים של ההיסטוריה, אשר

הגופים שעטפו הפכו אבק. שהאבק יזכר.

שהאשפה תזכר בשער. שהשליה תזכר.

שחית השדה ועוף השמים יאכלו ויזכרו,

שכלם יזכרו. כדי שאוכל לנוח.

(יהודה עמיחי, בתוך "מאחורי כל זה מסתתר אושר גדול")

* הצעה למורה:

- כדאי להקרין את השיר ולהקריא אותו בקול, ולא לדון בו במשותף אחרי כן, אלא לסכם את הדיון שעלה בכיתה ולהציע שתי משימות.

פנים. יום. זיכרון.

זיכרון ושכחה

במערך זה נעסוק ביחסי
הגומלין בין זיכרון ושכחה
במישור הפרטי והלאומי

סיכום

בשיעור נחשפנו לשני סרטים שנוצרו מתוך נקודת המבט של אחים על אחיהם שנפלו. סרטי אנימציה מאפשרים להצמיח כנפיים ולשחק כדורסל עם אחים שכבר אינם. הסרטים מאירים היבט אחד במערכת היחסים בין האחים, ודרכו נחשף גם פן מיוחד באישיותם של אלה שכבר אינם. עסקנו בדרכים שונות לשימור זיכרון ובבחירה לזכור דרך סיפור אישי. התייחסנו לחלקם של המספרים בזיכרון הנופל. נגענו מעט בקושי של הזוכרים, בעול הזיכרון ובשאלת מחירי השכחה.

בשירו של עמיחי תפקיד הזיכרון חוצה את תחום הפרטי אל תחום הזיכרון הלאומי ומציב שאלה מורכבת יותר הנוגעת למקומו של הזיכרון ולכוחה של השכחה.

חלק ראשון | חלק שני

פנים. יום. זיכרון.

זיכרון ושכחה

במערך זה נעסוק ביחסי
הגומלין בין זיכרון ושכחה
במישור הפרטי והלאומי

הצעה למשימה יצירתית

• בשירו של יהודה עמיחי, "שהר הזיכרון יזכור במקומי", מזכיר עמיחי סוגים שונים של "אמצעי זיכרון".

נסו למיננס בכל דרך שתבחרו ותנו כותרת לכל קבוצה שמיינתם.
האם סרטי הזיכרון של פרויקט "פנים. יום. זיכרון." מתאימים לאחת מהכותרות שבחרתם?
אם כן, לאיזו? נמקו את בחירתם. אם לא, תנו לה כותרת חדשה ונמקו את בחירתם.

בחרו באחת משתי האפשרויות:

1. הציעו מיזם זיכרון אחר המתאים לכותרת שתחתה מיקמתם את סרטי הפרויקט.
2. סמנו לעצמכם זיכרון אישי בעל משמעות ונסו להציגו ברישום, בציור, או בכל דרך אחרת.
כיצד הייתם משמרים אותו? אפשר להשתמש באחת הדרכים שמופיעות בשירו של עמיחי.

פנים. יום. זיכרון.

זיכרון ושכחה

במערך זה נעסוק ביחסי
הגומלין בין זיכרון ושכחה
במישור הפרטי והלאומי

הצעה למשימת כתיבה

ברל כצנלסון* מתייחס בהגותו לא פעם לתפקיד הזיכרון - הלאומי והציבורי - לצורך כינון החברה.

שני כוחות ניתנו לנו: זיכרון ושכחה. אי אפשר לנו בלעדי שניהם. אילו לא היה לעולם אלא זיכרון, מה היה גורלנו? היינו כורעים תחת משא הזכרונות. היינו נעשים עבדים לזכרוננו, לאבות-אבותינו. קלסתר-פנינו לא היה אז אלא העתק של דורות עברו. ואילו היתה השכחה משתלטת בנו כליל - כלום היה עוד מקום לתרבות, למדע, להכרה עצמית, לחיי נפש? השמרנות האפלה רוצה ליטול מאתנו את כוח השכחה, והפסידו-מהפכניות רואה בכל זכירת עבר את "האויב". אך לולא נשתמרו בזכרון האנושות דברים יקרי-ערך, מגמות נעלות, זכר תקופות פריחה ומאמצי חירות וגבורה, לא היתה אפשרית כל תנועה מהפכנית; היינו נמקים בדלותנו ובבערותנו, עבדי עולם.

(ברל כצנלסון, מקורות לא אכזב, בתוך "כתבי ברל כצנלסון", כרך ו, הוצאת מפא"י, תל-אביב

תש"ז, עמ' 389)

* ממנהיגי תנועת העבודה בארץ ישראל (שרם הקמת המדינה), הוגה דעות של הציונות הסוציאליסטית ועיתונאי.

- אילו אמצעי זיכרון שעמיחי מזכיר בשירו מתאימים לזיכרון שכצנלסון מדבר בשבחו? סמנו מילה אחת בשירו של עמיחי שמחזקת את טענתכם.
- האם סרטי הזיכרון של פרויקט "פנים. יום. זיכרון." מתאים להגדרה של זיכרון לאומי? מה הם מבקשים להוסיף?
- האם עמיחי מבקש לשכוח את הזיכרון האישי או הלאומי? ואולי את שניהם?
- כתבו לעמיחי או לכצנלסון מכתב פתוח שנוגע למציאות חייכם.
- מה לדעתכם תפקידו של הזיכרון? מי צריך לזכור, אם בכלל? מהו מקומה של השכחה?

פנים. יום. זיכרון.

זיכרון ושכחה

במערך זה נעסוק ביחסי
הגומלין בין זיכרון ושכחה
במישור הפרטי והלאומי

נספח א'

ומי יזכר? ובמה משמרים זכרון? במה משמרים בכלל בעולם,
משמרים במלח ובסכר, בחם גבה ובהקפאה עמקה באטימה מחלטה, ביבוש ובחניטה.
אבל שמור הזכרון הטוב ביותר הוא
לשמרו בתוך השכחה שאף זכירה אחת
לא תוכל לעולם לחדר לתוכה ולהפריע את מנוחת הנצח
של הזכרון.

פנים. יום. זיכרון.

זיכרון ושכחה

במערך זה נעסוק ביחסי
הגומלין בין זיכרון ושכחה
במישור הפרטי והלאומי

נספח ב'

שֶׁהָרִזְכָּרוֹן יִזְכֹּר בְּמִקוֹמִי,
זֶה תִּפְקִידוֹ. שֶׁהֵגֵן לְזֵכֶר יִזְכֹּר,
שֶׁהִרְחוּב עַל שֵׁם יִזְכֹּר,
שֶׁהִבְנִין הַיְדוּעַ יִזְכֹּר,
שֶׁבֵּית הַתְּפִלָּה עַל שֵׁם אֱלֹהִים יִזְכֹּר,
שֶׁסֵּפֶר הַתּוֹרָה הַמִּתְגַּלְגֵּל יִזְכֹּר,
שֶׁהִיזְכֹּר יִזְכֹּר. שֶׁהִדְגָּלִים יִזְכֹּרוּ,
הַתְּכָרִיכִים הַצְּבָעוֹנִיִּים שֶׁל הַהִיסְטוֹרִיָּה, אֲשֶׁר
הַגּוֹפִים שֶׁעֲטָפוּ הִפְכוּ אֶבֶק. שֶׁהָאֶבֶק יִזְכֹּר.
שֶׁהָאֲשָׁפָה תִזְכֹּר בְּשַׁעַר. שֶׁהַשְּׁלִיָּה תִזְכֹּר.
שֶׁחַיִּית הַשָּׂדֶה וְעוֹף הַשָּׁמַיִם יֵאָכְלוּ וַיִּזְכְּרוּ,
שֶׁכֶּלֶם יִזְכְּרוּ. כִּדִּי שְׂאוּכָל לָנוּחַ.

(יהודה עמיחי, בתוך מאחורי כל זה מסתתר אושר גדול)